Gerekçesiz Elkoyma ve Eşlerin Malları

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm	28.05.2025	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2020/20470	Anayasa 35, Anayasa 13, CMK 128, CMK 109, 6216 sayılı Kanun 50

ÖZET

Eski yöneticiler hakkındaki dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma soruşturmasında şüphelilerin ve eşlerinin tüm mal varlığına gerekçesiz el konulmuş, itiraz da gerekçesiz reddedilmiştir. AYM, eylem ile tedbir arasındaki bağın gösterilmediğini belirterek mülkiyet hakkı ihlaline hükmetmiştir.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/gerekcesiz-elkoyma-eslerin-mallari-aym-2020-20470/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2020/20470)

Karar Tarihi: 28/5/2025

(Heyet, raportör, başvurucu ve vekil adları derlemeye alınmamıştır. Metinde başvurucular A, B, C ve D harfleriyle gösterilmiştir: A ve B şüpheli sıfatıyla, C ve D ise şüphelilerin eşleri olarak malen sorumlu sıfatıyla anılmaktadır (C, B'nin eşidir). Atıf yapılan önceki kararlarda başvuru adları çıkarılmış, başvuru numaraları korunmuştur.)

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; haksız şekilde uygulanan elkoyma tedbiri nedeniyle mülkiyet hakkının, yurt dışına çıkmama şeklinde uygulanan adli kontrol tedbiri nedeniyle de özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/6/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, oybirliği sağlanamadığı için başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvuru Tarihine Kadarki Süreç

5. B. Tekstil İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (B. Şirketi) yetkilileri; eski çalışanları ve bu çalışanların eşleri olan başvurucuların M. Tekstil İnşaat Gıda Makine Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (M. Şirketi) ile ortak hareket ederek kendi fabrikalarında üretilebilecek ürünleri daha maliyetli olarak M. Şirketine yaptırmak suretiyle B. Şirketinin kârını engelleyerek elde ettikleri haksız kazanç ile taşınmaz edindikleri iddiasıyla başvurucular hakkında şikâyetçi olmuştur. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) şüpheli başvurucular B ve A hakkında ticari sır niteliğindeki belgeyi açıklama, nitelikli dolandırıcılık ve hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçlarından soruşturma başlatılmıştır.

6. Yapılan soruşturma kapsamında Mali Suçları Araştırma Başkanlığından (MASAK) rapor alınmıştır. 24/10/2019 tarihli MASAK raporunda özetle başvurucu A'nın 2004-2019 yılları arasında suçtan zarar gören bünyesinde çalıştığı, bu sürenin bir kısmını üst düzey yönetici olarak geçirdiği, 2014 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre prime esas kazancının 85.995 TL, 2015 yılında 96.523 TL, 2016 yılında 128.466 TL, 2017 yılında 159.977 TL, 2018 yılında 182.657 TL olduğu, başvurucu B ile arasında 2016 yılında 26.790 TL, 2017 yılında 6.166 TL tutarında para transferleri yapıldığı belirtilmiştir.

7. MASAK raporunda başvurucu B'nin 2007-2019 yılları arasında suçtan zarar gören bünyesinde çalıştığı, prime esas kazancının yıllara göre şüpheli A'nın kazancıyla yakın olduğu, 2016 yılından sonra iki adet taşınmaz edindiği, bu taşınmazların bir tarla ile bir villadan ibaret olduğu, 2017 yılında 1.400.000 TL kredi çektiği ve kredinin büyük kısmını ödediği, 2018 yılında eşi C ile aralarında yaklaşık 1.000.000 TL değerinde iki para transferinin gerçekleştiği, kesin sonuçlara verilerin asıl kaynakları olan kurumlarla yazışmalar sonucunda ulaşılabileceği belirlenmiştir.

8. 28/11/2019 tarihinde kamu davası açılmasını gerektirecek delil elde edilemediğinden kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

9. Müştekinin anılan karara itirazı üzerine Bakırköy 4. Sulh Ceza Hâkimliğince 10/1/2020 tarihinde müştekinin itirazının kabulüne ve kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılmasına karar verilmiştir. Anılan kararın gerekçesinde MASAK raporunda doğru sonuca ulaşılması için gerekli belgelerin ilgili kurumlardan talep edilerek eksikliklerin giderilmesi gerektiğinin belirtildiği ifade edilmiştir. Kararda ayrıca başvuruculara mal varlığındaki artışların, hesaplarına gelen yüksek sayılabilecek miktarlardaki paraların hangi hesaplardan transfer edildiğinin tespit edilmesi, bankadaki hesapların tüm giriş çıkış kayıtlarının, adlarına kayıtlı taşınmazların kayıtlarının, MASAK

raporunda belirtilen veri kaynaklarının getirtilmesi, başvurucuların mal varlıkları ve hesaplarındaki hareketlerle ilgili ek beyanlarının alınması, gerekli görülmesi hâlinde bilirkişi raporları alınması ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

10. Başsavcılıkça 21/2/2020 tarihinde şüpheli başvurucular B ve A hakkında yurt dışına kaçacaklarına dair duyum alınması üzerine yurt dışına çıkmama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması, 25/2/2020 tarihinde söz konusu soruşturma kapsamında şüpheli başvurucular B ile A'nın ve şüphelilerin eşleri C ile D'nin mal varlıklarına el konulması nöbetçi sulh ceza hâkimliğinden talep edilmiştir.

11. Bakırköy 1. Sulh Ceza Hâkimliğince (Sulh Ceza Hâkimliği) 21/2/2020 tarihinde Başsavcılığın talebi kabul edilerek şüpheliler hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesi uyarınca yurt dışına çıkma yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir.

12. Sulh Ceza Hâkimliği 25/2/2020 tarihinde de Başsavcılığın talebini kabul ederek başvurucular B ve A'nın şüpheli sıfatıyla, C ile D'nin ise malen sorumlu sıfatıyla tüm mal varlığına el konulmasına karar vermiştir. Kararda 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesi dayanak olarak gösterilmiştir.

13. Başvurucular 11/3/2020 tarihinde anılan kararlara itiraz etmiştir. Başvurucular itiraz dilekçelerinde, haksız şekilde uygulanan tedbirlerin ölçüsüz olduğunu ileri sürmüştür.

14. Bakırköy 7. Sulh Ceza Hâkimliği 11/3/2020 tarihinde 2020/1378 ve 2020/1379 D.İş sayılı kararlarıyla elkoyma tedbirinin ve yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazları kesin olmak üzere reddetmiştir.

15. Başvurucular, anılan kararları 13/3/2020 tarihinde öğrendiklerini belirterek bireysel başvuruda bulunmuştur. COVID-19 tedbirleri kapsamında yargı alanındaki sürelerin 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğu dikkate alındığında başvurunun süresinde yapıldığı anlaşılmıştır.

B. Başvuru Tarihinden Sonraki Süreç

16. Başvurucular, vekilleri aracılığıyla 4/1/2021 tarihinde Başsavcılığa dilekçe sunarak elkoyma tedbirlerinin kaldırılması talebinde bulunmuştur.

17. Malen sorumlu sıfatıyla mal varlıklarına elkoyma tedbiri uygulanan başvurucular C ile D hakkında aynı suçlardan soruşturma başlatılmıştır. Başsavcılıkça 30/6/2021 tarihinde tüm başvurucular hakkında iddianame tanzim edilerek tacir veya şirket yöneticileri ile kooperatif yöneticilerinin dolandırıcılığı suçundan kamu davası açılması talep edilmiştir. İddianamede, başvurucular B ile A'nın B. Şirketinde yönetici olarak çalışmaktayken M. Şirketi lehine kazanç sağlayarak B. Şirketinin zarara uğramasına yol açtıkları, 2017-2018 yıllarında önemli derecede bir haksız kazanç elde ettikleri, bu kazançları özellikle taşınmaz alımında kullandıkları, eşleri olan diğer başvurucuların da bu eylemlere yardım ettikleri ileri sürülmüştür.

18. Bakırköy 3. Ağır Ceza Mahkemesince 12/7/2021 tarihinde iddianamede eksiklikler bulunduğu gerekçesiyle iddianamenin iadesine karar verilmiştir.

19. 24/1/2022 tarihinde şüpheliler hakkında uygulanan yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol kararının kaldırılmasına karar verilmiştir.

20. 22/11/2021 tarihinde Başsavcılık tarafından şüpheliler B ve A'nın 2016 yılından sonra edindikleri taşınmazlarla ilgili olanlar hariç başvurucular hakkında verilen tüm tedbir kararlarının ölçülülük ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle kaldırılmasına karar verilerek ilgili kurumlara müzekkereler yazılmış ve söz konusu tedbirler kaldırılmıştır. Başsavcılıkça soruşturmaya konu edilen suçların 2016 yılından itibaren işlenmeye başlandığının iddia edildiği, bu nedenle 2016 yılından önce edinilen mal varlığına ve tacir olan başvurucuların banka hesaplarına tedbir konulmasının ölçülü olmadığı değerlendirilmiştir.

21. Başsavcılıkça yürütülen soruşturma kapsamında şikâyet konusuyla ilgili olarak bilirkişi raporu alınmış, 2/1/2023 tarihinde düzenlenen bilirkişi raporunda özetle başvurucu B'nin M. Şirketi ortakları ile arasındaki e-posta yazışmalarının incelenmesi neticesinde M. Şirketi ortaklarına yapabilecekleri ürünü kendilerinin seçmeleri, fiyatını kendilerinin belirlemeleri konularında firma ortağı gibi destek verdiği, eşi C'nin hesabına yatırılan önemli tutardaki paraların sonradan kendisine havale edildiği, başvurucular ile M. Şirketi yetkilileri arasında çok sayıda görüşme gerçekleştiğinin tespit edildiği belirtilmiştir.

22. Başsavcılıkça 17/4/2023 tarihinde şüpheli D hakkında üzerine atılı tüm suçlardan, diğer şüpheliler hakkında ise dolandırıcılık ve ticari sır niteliğindeki belgeyi açıklama suçlarından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Karara yapılan itiraz reddedilerek 10/10/2023 tarihinde kesinleşmiştir.

23. Başsavcılıkça şüpheliler C, A ve B hakkında hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçundan cezalandırılmaları ve şüpheliler B ile A'nın üzerine tedbir konulan taşınmazlarının müsaderesi talebiyle 23/1/2024 tarihinde iddianame düzenlenerek Bakırköy 3. Asliye Ceza Mahkemesinde (Asliye Ceza Mahkemesi) dava açılmıştır. Asliye Ceza Mahkemesi 18/4/2025 tarihinde başvuruculların ayrı ayrı beraatine karar vermiş olup dava istinaf kanun yolu aşamasında derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. 5271 sayılı Kanun'un "Taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma" başlıklı 128. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait; a) Taşınmazlara, b) Kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına, c) Banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaba, d) Gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara, e) Kıymetli evraka, f) Ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına, g) Kiralık kasa mevcutlarına, h) Diğer malvarlığı değerlerine, Elkonulabilir. Somut olarak belirlenen bu taşınmaz, hak, alacak ve diğer malvarlığı değerlerinin şüpheli veya sanıktan başka bir kişinin zilyetliğinde bulunması halinde dahi, elkoyma işlemi yapılabilir. (Ek cümle: 21/2/2014 – 6526/10 md.) Bu madde kapsamında elkoyma kararı alınabilmesi için ilgisine göre Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye

Piyasası Kurulu, Mali Suçları Araştırma Kurulu, Hazine Müsteşarlığı ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan, suçtan elde edilen değere ilişkin rapor alınır. Bu rapor en geç üç ay içinde hazırlanır. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre talep üzerine iki ay daha uzatılabilir.

(2) Birinci fıkra hükmü; a) Türk Ceza Kanununda tanımlanan; ... 5. Güveni kötüye kullanma (madde 155), ... Hakkında uygulanır.

(3) Taşınmaza elkonulması kararı, tapu kütüğüne şerh verilmek suretiyle icra edilir. ...

(7) ... Söz konusu karar, ilgili gerçek veya tüzel kişiye ayrıca tebliğ edilir. ..."

25. 5271 sayılı Kanun'un "Adlî kontrol" başlıklı 109. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) (Değişik: 2/7/2012-6352/98 md.) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir. (2) Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adlî kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir. (3) Adlî kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir: a) Yurt dışına çıkamamak. ..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 28/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları

27. Başvurucular; gerekçe gösterilmeden tüm mal varlıklarına haksız şekilde el konulduğunu, itirazlarının gerekçesiz şekilde reddedildiğini, tüm mal varlıklarına el konulmasına karar verilmesinin ölçüsüz olduğunu, başvurucular C ile D hakkında yürütülen herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma bulunmadığı hâlde hatalı şekilde mal varlıklarına elkoyma tedbiri uygulandığını, anılan tedbirin kanuni olmadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

28. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir: "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

29. Başvuruculaların iddialarının özünün mal varlıklarına el konulmasına yönelik olduğu anlaşıldığından başvuruculaların şikâyetlerinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul

edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

31. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda elkoyma tedbirinin uygulandığı başvuruculara ait taşınmazların mülk teşkil ettiği hususunda kuşku bulunmamaktadır.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

32. Malikin mülkünü kullanma, onun semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder ([1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Anayasa Mahkemesi daha önce bir suç isnadına bağlı olarak uygulanan elkoyma tedbirinin mülkten geçici süreyle de olsa yoksun bırakma sonucuna yol açmasından dolayı mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmiştir ([1. B.], B. No: 2014/14195, 20/9/2017, § 52).

33. Başvuruya konu olayda başvuruculara ait mal varlığı değerleri hakkında ceza soruşturması kapsamında elkoyma tedbiri uygulanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Suçla mücadele amacı kapsamında muhtemel bir müsadereyi güvence altına almak için uygulanan tedbirin mülkiyetin kamu yararına kullanımının düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. B. No: 2014/14195, § 52; Yeter Deri Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. [2. B.], B. No: 2015/8867, 21/2/2019, § 55).

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

34. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesi de gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahale kanuna dayanmalı, kamu yararı amacı taşımalı ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılmalıdır (B. No: 2014/1546, § 62).

(1) Kanunilik

35. Somut olayda başvurucuların mal varlığına ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesine dayanılarak elkoyma tedbiri uygulandığından başvurucuların mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olduğu kuşkusuzdur.

(2) Meşru Amaç

36. Elkoyma tedbirinin uygulanmasının suçla mücadele çerçevesinde yeni suçların işlenmesinin önlenmesi, caydırıcılığın sağlanması ve muhtemel bir müsaderenin güvence altına alınması gibi kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yeter Deri Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., § 61).

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

37. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi gösterir. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18).

38. Ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Ölçülülük ilkesi gereği öngörülen amaca erişme karşısında belirli bir aracın kullanılması ilgililere ölçüsüz yükümlülükler getirmemeli ve ilgililer bakımından katlanılabilir nitelikte olmalıdır. Elverişli ve gerekli bir tedbirin, müdahalenin ağırlığı ile gerçekleşen netice arasında bir orantısızlık bulunup bulunmadığı ve bu yüzden müdahaleden vazgeçmenin gerekip gerekmediği hususları yargılama sürecinde denetlenecektir. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde tutarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır ([2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

39. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacı ile bireyin mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin sağlanabilmesi için öncelikle malike, uygulanan tedbirlere karşı savunma ve itirazlarını etkin biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması, söz konusu iddia ve savunmaların makul biçimde karşılanması gerekir (başvurucuya diğer unsurlar yanında ayrıca etkin bir savunma hakkı tanındığından müdahalenin ölçülü görüldüğü kararlar için bkz. [2. B.], B. No: 2014/5167, 28/9/2016, §§ 74-89; buna karşılık aynı koşulun yargılama sürecinde sağlanmaması nedeniyle müdahalenin ölçüsüz görüldüğü kararlar için bkz. [1. B.], B. No: 2014/1017, 13/7/2016, §§ 79-102; B. No: 2014/13966, §§ 57-72).

40. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli rol oynayabilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili şekilde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından önemlidir ([2. B.], B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 52). Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu

değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır ([GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

41. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için yargı mercilerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili, esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır ([2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

42. Başvuruya konu olayda şikâyet edilen elkoyma tedbirinin belirtilen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olduğu açıktır. Müdahalenin gerekliliği yönünden ise kamu makamlarının özellikle suçla mücadele kapsamında geniş bir takdir yetkisinin mevcut olduğu ve başvuruculların bu amacı gerçekleştirmeye daha uygun bir aracın varlığını da gösteremediği dikkate alındığında elkoyma tedbirinin gerekli olmadığı söylenemez. Orantılılık yönünden ise öncelikle başvurucuya elkoyma kararına karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir.

43. Somut olayda ceza soruşturması kapsamında başvuruculların mal varlığı hakkında elkoyma tedbirine karar verilmiştir. Elkoyma kararında, başvuruculların taşınmazlarına, banka hesaplarına ve tüm mal varlığı değerlerine el konulduğu belirtilmiştir. Başvuruculların elkoyma kararına itiraz etmesi üzerine verilen itirazın reddine dair kararda ise elkoyma kararının usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

44. Başvurucular, gerekçe gösterilmeden elkoyma kararı verildiğinden ve anılan karara itirazlarının da gerekçesiz şekilde reddedildiğinden yakınmıştır. Başvurucular ayrıca tüm mal varlıklarına el konulmasına karar verilmesinin ölçüsüz olduğunu da ileri sürmüştür.

45. Başsavcılıkça yürütülen soruşturma kapsamında alınan MASAK raporunda başvurucular arasında şüpheli para transferlerinin mevcut olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kesin sonuçlara verilerin asıl kaynakları olan kurumlarla yapılacak yazışmalar neticesinde ulaşılabileceği belirlenmiştir. Başvurucular hakkında ticari sır niteliğindeki belgeyi açıklama, nitelikli dolandırıcılık ve hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçlarından soruşturma başlatılmış; başvuruculların müşteki şirketin zararına haksız kazanç sağlayarak taşınmaz edindikleri iddia edilmiştir.

46. Dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçundan yürütülen bir ceza soruşturmasında delillerin toplanması ve muhtemel bir müsaderenin güvence altına alınması için elkoyma tedbirinin uygulanması kamu makamlarının takdirinde olmakla birlikte başvurucuya usule ilişkin güvenceler kapsamında etkin bir itiraz imkânının sağlanması için başvurucunun eylemi ile tedbir kararı arasındaki bağlantının ortaya konulması gerekmektedir.

47. Somut olayda başvurucuların mal varlığı hakkında elkoyma tedbiri konulmasına karar verilmiştir. Elkoyma kararında, başvurucuların taşınmazlarına, banka hesaplarına ve tüm mal varlığı değerlerine el konulmasının talep edildiği belirtilmiş; başkaca bir gerekçeye yer verilmemiştir. Başvurucuların elkoyma kararına itiraz etmesi üzerine verilen itirazın reddine dair kararda ise elkoyma kararının usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir. Başvurucular, elkoyma tedbirine vekili aracılığıyla itiraz edebilmiş, savunma ve itirazlarını mahkemeler önünde ileri sürebilme imkânı bulabilmiştir. Ancak itirazlarının incelenmesi sonucu verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğu değerlendirilerek itirazın reddedildiği dikkate alındığında itirazlarının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılandığından söz edilemeyecektir.

48. Öte yandan başvurucuların aşamalarda elkoyma tedbirine itirazlarını ileri sürmesi sonucunda Başsavcılıkça itirazların değerlendirilerek elkoyma tedbirinin 2016 yılı öncesi edinilen tüm mal varlığı değerleri ile 2016 yılı sonrası edinilen mal varlığından taşınmazlar dışında kalanlar yönünden kaldırılmasına karar verildiği görülmektedir. Başsavcılık suçun işlendiği tarihin 2016 yılı ve sonrası olduğunun iddia edilmesi nedeniyle öncesinde edinilen taşınmazlara el konulmasının ölçülü olmadığını değerlendirmiştir. Başvurucuların tacir olması nedeniyle de 2016 yılı sonrasında edinmiş olsalar dahi banka hesaplarına ve taşınmazlar dışındaki mal varlığı değerlerine tedbir konulmasının ölçülülük ilkesine aykırı olduğu belirtilmiştir. Nitekim 23/1/2024 tarihli iddianamede, elkoyma tedbiriyle ilgili olarak başvurucuların hepsinin 2016 yılından önce edindikleri taşınmazlara uygulanan elkoyma tedbirlerinin soruşturma kapsamında soruşturma makamınca tek tek kaldırıldığı, ayrıca tüm banka hesaplarına tedbir uygulanmasının da bir kısmı tacir olan başvurucuların ticari ve gündelik yaşamını ölçüsüz derecede zorlaştıracağı dikkate alınarak şüphelilerin tüm banka hesaplarında yer alan tedbirlerin soruşturma kapsamında soruşturma makamınca kaldırıldığı açıklanmıştır. İddianamede başvurucular B ve A'nın yalnızca 2016 yılından sonra elde ettikleri taşınmazlar üzerindeki tedbirlerin devamına karar verildiği belirtilmiş, bir başka deyişle tedbir uygulaması 2016 yılından sonra elde edilen taşınmazlarla sınırlandırılmıştır.

49. Bu durumda kamu makamlarınca her ne kadar tedbir uygulaması hakkında ölçülülük değerlendirmesi yapılarak tedbirin sınırlandırıldığı söylenebilirse de başvurucuların şikâyetinin tedbirin devamına ve süresine yönelik olmadığının altının çizilmesi gerekmektedir. Başvurucular 25/2/2020 tarihinde mal varlıklarına yönelik gerekçesiz şekilde elkoyma tedbiri uygulandığından yakınmıştır. Nitekim elkoyma tedbirinin konulmasına dair kararda ve anılan karara itirazın reddedilmesine ilişkin kararda da herhangi bir gerekçe ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır.

50. Başvurucuların elkoyma tedbirine dair itirazlarını ileri sürme imkânının bulunması, savunulabilir nitelikteki iddia ve itirazlarının kamu makamlarınca geniş bir şekilde değerlendirilmesi, değerlendirmelerin ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulması mülkiyet hakkının usuli güvencelerinin bir gereği olup bu güvencelerin yerine getirilmemesi adil dengenin bozulmasına yol açmaktadır.

51. Bu bilgiler ışığında somut olayda başvurucular hakkında yürütülen ceza soruşturmasında mal varlığı değerleri yönünden uygulanan tedbire ilişkin olarak mülkiyet hakkına haksız şekilde müdahale edildiğine ilişkin itirazlarının konuyla ilgili ve yeterli bir gerekçeyle tartışılmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla başvurucuların mülkiyet hakkının korunması için gerekli usuli

güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği, adil dengenin başvurucular aleyhine bozulduğu, bu nedenle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu tespit edilmiştir.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucular B ile A Yönünden Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

53. Başvurucular; koşulları oluşmadığı hâlde keyfî olarak yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol hükümlerine tabi tutulmalarına karar verildiğini, karara itirazlarının gerekçesiz olarak reddedildiğini belirterek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

54. Başvurucular, adli kontrol şartları oluşmadığı hâlde gerekçesiz biçimde yurt dışına çıkmama şeklinde adli kontrol kararı verildiğinden yakınmıştır.

55. Başvuruya konu yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol tedbirinin esas olarak yerleşme ve seyahat hürriyeti kapsamında kaldığı açıktır. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (4) No.lu Protokol'e Türkiye'nin taraf olmadığı hatırlatılarak anılan protokolde yer alan "Serbest dolaşım özgürlüğü"nün ortak koruma alanına girmediği açıklanmıştır ([GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, § 49). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında olmayan bazı hakların ortak koruma alanı içinde yer alan temel haklarla esaslı şekilde ilişkili olması durumunda ilgili haklarla bağlantı kurularak inceleme yapılmasının mümkün olduğunu da açıklamıştır (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı bağlamında bkz. [2. B.], B. No: 2018/12456, 12/1/2022, § 40). Nitekim Anayasa Mahkemesi B. No: 2018/36451 ([GK], 27/10/2021) ve B. No: 2018/32475 kararlarında, esasen seyahat özgürlüğü kapsamında kalan pasaport iptalinin belirli şartların varlığı hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebileceğini kabul etmiştir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. No: 2018/36451, §§ 39, 40, 47-51; B. No: 2018/32475, §§ 39, 40, 47-51).

56. Sulh Ceza Hâkimliği 21/2/2020 tarihinde Başsavcılığın talebini kabul ederek 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesi uyarınca başvurucular A ve B hakkında yurt dışına çıkma yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir. Bu bağlamda başvuruya konu olan tedbirin başvurucuların gelişimi, sosyal, mesleki, ekonomik ve ailevi ilişkileri yönünden olumsuz etkilerinin ortaya konulması hâlinde özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

57. Başvurucular, yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol tedbiri ile özel ve aile hayatlarına ilişkin ne gibi bir zarara uğradıkları yönünde somut bir bilgi ve belge sunmadığı gibi herhangi bir açıklamada da bulunmamıştır. Dolayısıyla yukarıda yer verilen içtihatlar kapsamında yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol tedbirinin başvurucuların özel hayata saygı hakkını ciddi şekilde etkilediğine ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığına ilişkin açıklamalarda bulunma yükümlülüklerini yerine getirdiği söylenemez.

58. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

59. Başvurucular, ihlalin tespiti ve her biri için 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

60. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

61. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme neticesinde, elkoyma tedbirinin ölçülü olmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin mülkiyet hakkının usuli güvencelerinin yerine getirilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir. Öte yandan ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

62. Buna göre başvuru konusu olayda tedbirin kaldırılması anlamına gelmeyecek ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bakırköy 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/1302 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.